

Somkutas Róbert*

A Magyar Királyi Honvédség páncélozott eszközökkel felszerelt felderítő csapatai a Barbarossa hadművelet során **III. rész**

A Kárpát-csoporton belül a műveletre kijelölt csapatok mozgósítása – a korábbi tapasztalatok ellenére – nem volt zavartalan. A bevonult állomány és a késlekedve átadott (és esetenként javításra szoruló) gépjárművek sok esetben csak a hadműveleti területen érték utol alakulataikat. Előfordult, hogy a legénység felszerelése is hiányos volt. Egyes vonatrészek és szolgálatok (pl. az egészségügyi ellátás) csak a hadműveletek megkezdése utáni időszakra tudták elérni a készenlétüket. A fenti hiányosságok és nehézségek miatt Szombathelyi Ferenc altábornagy két nap haladékat kért a támadás megindítására, azonban a Kőrösmezőre áttelepült hadtestparancsnokságon tartózkodó László Dezső vezérőrnagy, hadműveleti csoportfőnök ehhez nem járult hozzá [1, 316. o.].

A Kárpát-csoport 1941. június 29-i megalakítását követően, június 30-án éjfélig a jobbszárnyon alkalmazott hadműveleti csoportosítás első lépcsős erői elfoglalták a kijelölt megindulási körleteiket. A balszárnyon Rakovszky tábornok⁷³ csoportja folytatta a visszavonuló szovjet csapatok követését.

A KÁRPÁT-CSOPORT FELDERÍTŐ RENDSZERE

A feladatok végrehajtására, az akkor érvényben lévő *Harcászati szabályzat*ban meghatározottak szerint kijelölték a

megfelelő felderítőerőket és felkészültek feladatuk végrehajtására. A szabályzat II. fejezete önálló részben foglalkozott a felderítéssel [2, 37–39. o.]. A bevezető általános szövegrész mindenki számára világos feladatot szab a felderítéssel kapcsolatosan:

„A felderítés célja, hogy adataiból a vezető idejében képet alkothasson az ellenségről és így elhatározása és terve számára alapot nyerjen. A felderítés lényege az ellenség viszonyaiba való betekintés; ehhez szükséges az ellenséggel való gyors érintkezésbe jutás, az érintkezés fenntartása, az ellenségállandó (éjjel sem szünetelő) megfigyelés, az észleletek gyors és biztos jelentése.

Az ellenséggel való érintkezésnek nem szabad többé megszakadnia.

Minden parancsnok gondoskodjék – felsőbb parancs nélkül is – működési területén a hatáskörének megfelelő felderítésről.

Mindenkinek kötelessége, hogy az ellenségre vonatkozó híreket és észleléseit parancs nélkül is sürgősen jelentse és továbbítsa.

A felderítésre csak annyi erőt alkalmazzunk, amennyit a cél megkíván. Legyünk készen arra, hogy a felderítést – esetleg új irányban is – kiegészíthessük.

Az erők kiszabásánál ne feledjük, hogy eredményes felderítés rendszerint csak harc árán lehetséges. Ezért a leg-

19. ábra. A gyülekezési körlet elfoglalása
(Fotó: Fortepan/Berkó Pál, 78559)

* Nyá. alezredes, ORCID 0000-0002-3746-9588

20. ábra. 1941. június. A közfeldерítő század kiteleplése a szovjet frontra (Fotó: Fortepan/Dr. Varga Csaba, 133512)

fontosabb irányban alkossunk súlyt, hogy annak átütő ereje legyen. Viszont nagyszámú felderítő csapat kiküldése zömünket gyengíti. Nem a felderítő erők mennyisége a fontos, hanem az, hogy a felderítést jól megszervezzük.

A jó felderítés megkönnyíti a biztosítást is.

A felderítésre rendelt erők számára felderítési területeket (sávokat), vagy felderítési célokat és irányokat (menetvonalakat) határozzunk meg.

A várható harc szempontjából fontos területekre már eleve irányítsunk aránylag nagyobb erőt a felderítésre, hogy ott az ellenséges felderítőkkal szemben fölénybe kerüljünk; a felderítésen kívül feladatuk adhatjuk nekik különösen fontos hely (közlekedési csomópont, szoros, stb.) megszállását is. Ilyenkor világosan szabjuk meg a két feladat között az összhangot.”

A Kárpát-csoport a felderítési feladatok végrehajtására az alábbi erőket tudta alkalmazni. A légi felderítés területén a hadászati légi felderítést az 1. önálló távfelderítő osztály katonái végezték. Az osztály kezdetben He 70, majd He 111 típusú gépekkel rendelkezett, amelyekkel mindvégig hazai területről, Budaörsről felszállva hajtották végre felderítő repüléseiket. A Kárpátok viharos időjárása sokszor befolyásolta a felderítési feladatok végrehajtást.

A harcászati felderítésre alkalmazott VIII. és X. közfeldерítő repülőszázadok WM-21 „Sólyom” típusú gépekkel segítették a harcoló csapatokat. A gépek pilóta és megfigyelői kabinja nyitott volt, emiatt a fentebb említett hegyvonalakon való átrepülés erősen igénybe vette a hajzó állományt. Az időjárás okozta körülményeket később enyhítette a Kárpátok keleti oldalára történő áttelepülés. A harcászati felderítőrepülőeknek – a hiányzó bombázó támogatás kiváltására – sok esetben csapásmérő, bombázói feladatokat rendeltek el a felderítési feladatok helyett [3].

21. ábra. Rakovszky György vezérőrnagy (balra)

(Fotó: Fortepan/id. Konok Tamás, 42514)

A kezdeti időszakban, a gépkocsizó dandárok harcbave-tése előtt, kisebb mélységű földi felderítésre a hegyi zászlóalj szervezetszerű felderítőszakaszait, illetve az adott katonai szervezetektől – a fenti szabályzat előírásainak megfelelő módon – kijelölt felderítőjárőröket és felderítő-osztagokat alkalmaztak.

A kezdeti időszakban – a határ teljes hosszában kiépített, de annak megsértését megelőző – figyelő- és jelentőrend-szert működtettek, amit június 27-től, a hadiállapot kihir-den-tését követően, jóval aktívabb felderítő tevékenység köve-tett. Miután a 8. határvadászdandár parancsnoka, az elől-járó utasítása alapján elrendelte a határtól visszavonuló szovjet csapatok szoros követését. Június 27-én már ma-gyar felderítőjárőrök lépték át a határt, megfigyelték és követték az előttük mozgó szovjet csapatokat. Fő felada-tuk az ellenség mozgásjellegének, mértékének és várható szándékának felfedése volt.

Elsőként a 25. határvadász-zászlóalj felderítőjárőre lépte át az államhatárt a Vereckei-hágónál. Feladatvégrehajtása során rajtaütött egy szovjet utóvéden, amelyet szétvert. Itt esett el harcban az első két felderítőkatona is [3, 163. o.]

A hegyi zászlóalj állandó felderítőosztaggal rendelke-zek. Így például a 8. határvadászdandár alárendeltségében lévő 2. hegyi zászlóalj osztaga 2 tisztből, 72 honvédből állt. A katonák egyéni fegyverzetén kívül az osztagot géppus-kákkal és golyószórókkal látták el. A kiküldött járőrökkel és az előjáró parancsnokkal az összeköttetést és az adatok gyors továbbítását motorkerékpáros és lovas futárok által biztosították. Az osztagok által kijelölt járőrök (7-10 fő és egy parancsnok) derítették fel a másnapi előrevonási útvo-nalakat és a környező terep állapotát. A járőrök munkáját nagyban nehezítette, hogy csak egy típusú 1: 75 000 mé-retarányú térkép állt rendelkezésükre. Emiatt kénytelenek voltak útvázlatokat készíteni, de ezek bármilyen gonddal is készültek az erdős, ködös magashegységben – a papír anyaga és annak részletessége miatt – mégsem pótolhat-ták a térképet. A járőrök, a terep jellegétől függően több irányban is, 1-3 fő terepkutatót alkalmaztak [3, 163. o.]

A gyorsadtest alkalmazását követően az alárendeltségé-be tartozó 1. és 2. gépkocsizó dandár, továbbá az 1. lovas-dandár alegységei már alkalmasak voltak a nagyobb mély-ségű földi felderítésre is. A gépkocsizó dandárok szerveze-tében a harckocsi-zászlóaljakat, a kerékpáros zászlóaljakat és a felderítő-zászlóaljakat, míg a lovasdandárnál a lovas-páncéloszászlóalj mellett a lovasezredeket és a kerékpáros zászlóaljakat is alkalmazták ezekre a felderítési feladatokra.

A Rakovszky-csoportot már június 27-én, a hadiállapot bejelentését követően azonnal bevetették, akik megszakít-ás nélkül folytatták az aktív felderítést. Ennek köszönhető-en a parancsnokuk, aki maga is folyamatos parancsnoki felderítést végzett, mindvégig átlátta a kialakult helyzetet és azonnal intézkedni tudott a változások érdekében. A ki-küldött felderítőjárőrök és felderítőosztagok a határ menti szovjet csapatok nyomában járva követték azok tevékeny-ségét. Ez lehetővé tette, hogy az 1. hegyi zászlóalj – a fel-derítőjárőrök jelentését követően, egy gyors parancsnoki döntés után – június 28-án, a déli órában, váratlan vállalko-zással sértetlenül el tudta foglalni a beszkidai vasúti alagutat (Бескидський тунель) [4, 6. o.]. A későbbiek során ez az alagút biztosította a 101. számú páncélvonat alkalmazását a határ másik oldalán is.

Rakovszky tábornok külön figyelmet szentelt a felderítés feszes vezetésére, amelynek köszönhetően a kiküldött fel-derítőerők számára biztosították a feladat végrehajtásához szükséges időmennyiséget. A feltételek megteremtése le-hetővé tette, hogy a felderítők pontos adatokkal szolgáltak a fő erők számára.

HELYZETKÉP A TÁMADÓ HADMŰVELET MEGINDULÁSA ELŐTT

Június 30-án, a Kárpát-csoport megalakulását követő első hadművelleti napon, csak a csapatok balszárnyán voltak harcok. A Rakovszky tábornok által vezetett seregetest – amelynek az alapját a 8. határvadász dandár biztosította – folyamatosan fenntartotta a harcérintkezést az utóvéd szovjet erőkkel.

A Rakovszky-csoport erői ekkor már Toronyától Uzsokig – amely légvonalban mintegy 70 km-es sávot tett ki – szétbontakoztak a határ biztosítása érdekében. Egy dandár szintű összpontosított támadásra (vagy akkori kifejezéssel élve „egy fő előrenyomulási irányba történő bevetésre”) való összevonásuk nagy idővesztéssel járhatott volna, ezért a parancsnok úgy döntött, hogy az ellenséget a szétbontakozásnak megfelelő szélességben, a négy járható patak (Orava, Opor, Mizunka, és Svica) völgyében követi [4, 7. o.]. Az előrenyomuló magyar csapatok előtt bevetett, megerősített felderítőosztagok, előőrsek igyekeztek zavart kelteni, illetve az ellenséget visszavonulásra készíteni.

A jobbszárnyon a 10. határvadász zászlóalj számára a kiküldött járőrök jelentették az ellenség zömének visszavonulását. A helyzetet egy megerősített felderítőosztag kiküldésével pontosították, amely egész Viszkovig jutott. Előrenyomulása azonban igen lassan haladt, mert a szovjet műszaki zárás ebben az irányban volt a legerősebb. Az utat teljes hosszában eltorlaszolták, több öles és tekintélyes mennyiségű 15-20 méteres félig kivágott fa feküdt keresztbe az úton. Az akadályok alá aknamezőt telepítettek és a fákat érintő aknákkal biztosították. A zászlóalj nagy nehézségek közepette, a nap végére megközelítette Viszkovot [4]. A kiküldött felderítőjárőrt ott vonták vissza [4, 11. o.]. A zászlóalj a helység előterében töltötte az éjszakát.

A 2. hegyi zászlóalj elővédei kijutottak J. H. Szloboda helyiség területére, ahol felvették a harcérintkezést a nagy mélységben védő mintegy 1-2 ezrednyi erővel [4, 12. o.]. A zászlóalj Zhary és Szloboda között, út hiányában járművekkel és páncéltörő ágyúkkal mozgásképtelenül vesztelt egy jó ideig [6, 73. o.].

Az 1. hegyi zászlóalj kisebb utóvédekkel harcolva lendületesen folytatta előrenyomulását, és a nap végére feladattal teljesítve kiérkezett területére [4].

A balszárnyon a 25. határvadász zászlóalj feladataként kapta, hogy a 1064 méter magas Kijoviec magaslaton keresztül nyomuljon előre az Opor és az Orava folyók összefolyásához. Az elővéd parancsnoka az előljárójától kapott utasítás ellenére nem küldött ki erős felderítőosztagot, hanem a sötétben a műút mentén meneteltette az egész elővédet, hogy a rossz látási viszonyok között az ellenséget meglepje. Az oroszok egészen Korosztovig engedték be az előosztagot, majd ott minden oldalról tűz alá vették, és egy heves ellentámadással egészen Heilanstalt Hutáig vetették őket vissza. Itt állította meg őket a felfejlődött fő csapat. Az elővéd parancsnoka az előljárója utasítása ellenére a felderítés mellőzése miatt jelentős veszteségeket szenvedett. A zászlóalj végül másnap, július 1-én az eredetileg meghatározott magaslaton keresztül hajtotta végre ismét a támadását és elfoglalta a megadott területet [4].

A VIII. kerékpáros zászlóalj az Uzsoki-hágón keresztül, három napos menete végrehajtása után a nap végére beérkezett Tuholkára. Az utolsó napon igen rossz úton – az út felén a kerékpártolva – hajtották végre a menetet. A fizikai igénybevétel az állományt és a technikai eszközeiket (kerékpárokat és a gépkocsikat) is kimerítette, ezért július 1-én pihenést és karbantartást rendeltek el számukra [4].

Az 1. hegyi dandár előtti megerősített védőállásokból a szovjetek megkezdték csapataik hátra vonását. A dandár

22. ábra. Az esőzés után megáradt patakok a hidakat veszélyeztették (Fotó: Fortepan/Hajdu Fedő Károly, 129102)

állományába szervezett páncélgépkocsi-szakaszt is bevetették, de amíg a Kárpátok vonulatán nem jutottak át, az öt páncélgépkocsi – a megfelelő előrevonási útvonalak hiányában – képtelen volt feladatára elindulni. Ezért a határvadász és hegyi zászlóaljak állományából kiküldött felderítőosztagok és felderítőjárőrök biztosították az adatokat az előljáró parancsnoknak. A magyar felderítőjárőrök már a határ túloldaláról jelentettek a tapasztaltakról, illetve foglyokat ejtve igyekeztek megfelelő információkat szerezni a szemben álló fél várható tevékenységéről. Ennek során előfordult, hogy a kiküldött felderítőjárőr nem tért vissza, mert elesett.

A Kárpát-csoport parancsnoksága Husztra települt és június 30-án 21 órára elérte a munkakésztséget. A gyors-hadtest-parancsnokság és az azt támogató VII. közelfelderítő század Aknaszlatinára települt. Ezen a napon érkezett be a hadműveletek támogatására a 101. páncélvo-nat Csapra [5].

Június 30-án a Kárpát-csoport július 1-i támadásának megszervezése befejeződött.

23. ábra. 1941. Ukrajna, Szkala-Podilszka ideiglenes átkelő a Zbrucs folyó felrobbantott hídja mellett (Fotó: Fortepan/ Hajdu Fedő Károly, 129106)

24. ábra. Ukrajna – úttalan utakon (Fotó: Fortepan/Hajdu Fedő Károly, 129142)

A KÁRPÁT-CSOPORT HADMŰVELETI FELADATÁNAK PONTOSÍTÁSA

A VIII. hadtest 277./VIII. hdt. I.a. 41.VI.30. számú intézkedése alapján a parancsnok a már beérkezett erőkkel, a bombázó erők támogatásával Kőrösmező területéről megindította csapatai támadását azzal a céllal, hogy mielőbb kiérkezzenek Kolomija és Sztanyiszlav területére, és elérjék a Dnyeszter folyót.

Annak ellenére, hogy a Kárpát-csoport fő erejének számító gyorshadtest állományából június 30-án estig – csak a Kassáról átcsoportosított 2. gépkocsizó dandár érkezett be, támadásának időpontját július 1-én reggel 7 órára határozták meg.

Július 1-én Szombathelyi Ferenc altábornagy a hadműveleti területre beérkező gyorshadtest parancsnokát, Miklós Béla vezérőrnagyot jelölte ki a jobbszárnyon támadó csoportosítás parancsnokának. A feladat végrehajtása érdekében a saját csapatai mellett alárendeltségébe került a korábbi Felki-csoport. Az egységek közösen alkották a Miklós tábornok-csoport hadműveleti köteléket, amely feladatul kapta, hogy az első lépcsőként alkalmazott Felki-csoporttal – Kőrösmezőn keresztül a Tarac folyó völgyében – támadjon és fő erő kifejtését Jablonica irányában összpontosítva, törje át a még meglévő szovjet védelmet. A védelmi vonalon történő rés ütése után a 2. gépkocsizó dandár harcba vetésével biztosítsa az átjutást és a Kárpátok keleti oldalára való minél gyorsabb kiérkezést. A támadás célja a Sztanyiszlav és Kolomija térségébe történő kijutás Gyeljatyin községen keresztül [1, 317. o.]. A védelem áttöréséig a Kőrösmező területére beérkezett 2. gépkocsizó dandár a hadműveleti csoport tartaléka, amely később ütközetbe vetésre kerül.

A Kárpát-csoport balszárnyán a Rakovszky-csoport (10. és 25. határvadász zászlóalj, 1. és 2. hegyi-, VIII. kerékpáros zászlóalj) Dolina – Kalus menetvonalon folytatta a korábban már megkezdett szovjet utóvédeket követő manővereit. Előrenyomulásának célja a Sztanyiszlavig történő kijutás, majd feladata a Tiszovica – Sztarij-Muzum vonalának elérése és a csoportosítás balszárnyának a biztosítása [6, 73. o.].

Az 1. gépkocsizó dandár erőinek alkalmazásával – amelyek beérkezése a békehelyőrségükből hosszú menetük végrehajtása után július 1-én estére volt várható – csak július 2-án számoltak.

Az 1. lovasdandár erőivel kombinált menetük végrehajtása után (járműveken és vasúti szállítással), csak 2-án az esti órákban, az alkalmazási körletükbe való érkezés után lehetett számolni. A támadó csoportosításuk felvételét követően alkalmazásukat is csak július 4-ére tervezték, amellyel kapcsolatban később intézkedtek [1, 316. o.].

A Kárpát-csoport sávhatárait a jobbszárnyon a román csapatokkal Hrinava – Kutya – Melnica – Kamenyec-Podolszkij, a balszárnyon pedig a német csapatokkal Uzsoki szoros – Skole – Kalus – Bucsecs vonalában határozták meg [6, 91. o.].

BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK: TEREP ÉS IDŐJÁRÁS

A hadműveleti tevékenységek részletes ismertetése előtt fontos kiemelni két tényezőt – a terepviszonyokat és az időjárást –, amelyek jelentős mértékben befolyásolták a Kárpát-csoport és azon belül is a felderítőcsapatok tevékenységét.

A terep nem kedvezett a támadó tevékenységnek. A földrajzi és terepviszonyok erősen változók voltak. A Kárpátalja szorosokká szűkülő, meredeken emelkedő völgyei, a 900 méter körüli magasságban vezető szorosok erősen lefékeztek a mozgást. A hágók jó lehetőséget biztosítottak a védelemben lévő erőknek kiépített völgyzárak, műszaki akadályok telepítésére és a műtárgyak rombolására. Ezek nagy mértékben lassították a magyar csapatok támadási sebességét. Jelentősen korlátozta a Kárpátokon való átjutás gyorsaságát az utak és a hágók korlátozott mennyisége. Ez – mint később látni fogjuk – kihatott a gyorshadtest sikeres átjutására is!

A határon túl, a kelet felé enyhébben lejtő széles hátak közé szakadékszerűen bevágott, erősen kanyargó folyók újabb természeti akadályt jelentettek. A terepet, a hosszú és szélesen lenyúló kiemelkedéseket élesen megszakító folyók tették sűrűn átszeldeltté. Az előrenyomulás első sorban a folyóvölgyekben volt lehetséges. A Kárpátok folyói általában mélyek és meredek medrűek, számos kanyarral megtűzdelve, amelyek kedvező lehetőséget biztosítottak a szovjet csapatok számára az ellenség előrenyomulását gátló rombolások és hídfoók képzésére. A hágókon túli területet a 300-400 méter magas dombok teszik változatossá a Zbrucs folyóig, de onnan tovább már csak 200 méteres emelkedők találhatók.

A terület talaja márga, homokkő és agyag, amelyek változatos megoszlásban találhatók. Ez a terep esetenként a bőséges csapadék következtében mocsaras jellegűvé válik [7].

Komoly nehézségeket okozott a közlekedési hálózat kezdetleges állapota, beleértve a vasúthálózatot is [1, 317. o.]. További nehezítő tényező volt, hogy az eltérő szabványok miatt az egykori Osztrák–Magyar Monarchia határain túl lévő területeken az európai vasúti nyomtáv (1435 mm) helyett már az orosz nyomtávú (1524 mm) vasúti vonalak működtek [8, 120. o.].

A hadműveletekről szóló feljegyzések külön kiemelték, hogy:

„...A Kárpátok gerince egyike a legnehezebb hadműveleti területnek, melyet az oroszok azzal is megnehezítettek, hogy az összes járható utak mentén minden áthidalást (hidat, átereszt, viaduktot stb.) és műtárgyat robbantottak. El kell azonban ismernünk, hogy a rombolásokat nagy szakértelemmel és nem kímélve a robbanóanyag mennyiséget hajtották végre. Az ilyen viszonyok között az előrenyomulás elé szinte elháríthatatlan akadályok tornyosultak. De a műszaki csapatok sikeresen megküzdöttek a nehéz feladatokkal és nagyszerű teljesítményeikkel a gyorscsapatoknak a Kárpátokból való kibontakozását és így az ellenség üldözését lehetővé tették. ...” [9].

A Barbarossa hadművelet megindításának idejét a német hadvezetés különös gonddal választotta ki. A támadás megindításának a napja – a június 22-ei napforduló – jó

25. ábra. A szovjet hadsereggel történt „harcérintkezés” nyomai a Magyar Királyi Honvédség egy 39M Ford Marmont típusú teherautójának szélvédőjén (Fotó: Fortepan/Berkó Pál, 78389)

időjárás viszonyok között mintegy 16 óra világos időt biztosított a támadó csapatok számára. Ez jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a támadó német gépesített csapatok képesek legyenek már az első hadművelati napon nagy mélységbe betörni a szovjet területekre.

A fő hadszínterek között fekvő, a magyar csapatok által „kitöltendő terület” azonban – épp a terület hegyvidéki jellege miatt – teljesen más időjárás viszonyokkal rendelkezett (erre a németek a tervezés, de a végrehajtás során sem voltak tekintettel).

A Kárpátok sajátos időjárása külön befolyásoló tényezőként jelentkezett a magyar csapatok alkalmazása során. A terület időjárásának sajátossága az időjárás viszonyok szabálytalan váltakozása. Nyáron gyakoriak a zivatarok, amelyek váratlan áradásokkal járnak és jelentősen gátolják a közlekedést. A viszonylag kis méretű vízfolyásokat nagyon gyorsan széles, igen erős sodrású patakokká duzzadhatnak. A gyorsan lezúduló víztömeg a megépített műtárgyakat, hidakat könnyen elsodorhatja, illetve a gázlókat egy időre használhatatlanná teszi. Az évi csapadékmennyiség a magasabb részeken és a hegyekben 600–1200 milliméter, amelynek mintegy 40%-a nyáron hullik le. A meleg nyár esetén is hűvös éjszakákkal kell számolni. Ezt egy kellemes, hosszú ősz követi, amit szinte átmenet nélkül vált az 5 hónapnál is tovább tartó hideg, nedves, igen szeles tél. A tavasz igen jelentős csapadékkal, nagy áradásokkal érkezik, és nagyon rövid ideig tart, amit a hirtelen beköszöntő nyár követ [7].

A hadművelati terület éghajlata mérsékelten kontinentális, bár a Keleti-Beszékidék behorpadása miatt (az Uzsoki- és a Vereckei-hágó is itt található) a kelet-európai síkság zordabb, erőteljesebb lehűléseket mutató éghajlata itt már érvényesül. A hegyvidéken az évi középhőmérséklet 800 méterig 5 °C, 1500 méterig 2–3 °C. Még nyáron is igen gyakori a köd, amely a völgyekben délelőtt 10 óráig megmarad

[8, 96. o.]. Ezt az időjárás sajátosságot igen fontos tényezőként kellett figyelembe venni a felderítési feladatok, a rejtőzés, illetve megfigyelés végrehajtásának tervezésekor.

„... a Dnyeperig húzódó lapos terep talaja a gyakori esőzésektől néha úgy felázott, hogy még a lovak is alig jutottak előre, nemhogy a gépkocsik és kerékpárosok. A nyári évszakban hatalmas búzamezők és kukoricások nehezítették meg a látást és a tűzéréség alkalmazását, viszont kedvezett az ellenséges meglepésnek”.⁷⁴

A fent vázolt, a támadó számára kedvezőtlen körülmények leküzdésére a hadművelati kötelék parancsnoka igyekezett a rendelkezésére álló – különböző menettulajdonságokkal és harci képességekkel rendelkező – csapatok előnyös tulajdonságait kihasználni. Ennek megfelelően igyekeztek a hadszíntér gyér ukrainai úthálózatának és terepakadályainak leküzdése során a páncéljáró és gépesített csapatokat, a kerékpáros kötelékeket és a lovasságot, valamint a gyalogos (hegyi és határvadász) csapatokat alkalmazni. „Ahol a gépkocsik elakadtak, ott a kerékpárosok jutottak előre, s ha ezek is lemaradtak, a huszárok voltak bevethető”.⁷⁵

(Folytatjuk)

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] „A Kárpát-csoport megalakulása és harctevékenysége (1941. június 30. – július 8.)” in Liptai Ervin (szerk.). *Magyarország hadtörténete két kötetben* (Budapest: Zrínyi Katonai Kiadó, 1985) II. kötet;
- [2] *Harcászati szabályzat*. „1. rész., Harcászati elvek.” Budapest: M. Kir. Honv. Minisztérium Kiadványa, 1939;
- [3] Horváth Csaba. *A magyar katonai felderítés története. A kezdetektől 1945-ig* (Budapest: Püldo Kiadó, 2006.);
- [4] Kontz Sándor szds. „A 8. határvadász dandár hadműveletei, 1942. június 28–július 9.” *Magyar Katonai Szemle* 12. évf., 1. sz. (1942. I. negyedév);
- [5] Andaházy Szeghy Viktor. *A magyar királyi Honvédség részvétele a Szovjetunió elleni támadásban (1941. június – december)*, Szeged: Belvedere, 2016;
- [6] Kálmán Dániel. *A magyar királyi honvédség a II. világháborúban*. Miskolc: 1971–1974. HIM HL TGY 2721;
- [7] Kozma Endre, Héjja István, Stefancsik Ferenc. *Katonaföldrajzi kézikönyv*, Budapest: Zrínyi Kiadó, 1993.;
- [8] Vitéz Somogyi Endre. *Magyarország és környező államainak katonai földrajza*, Budapest: Jakab. M. H. Könyvnyomdai Műintézet nyomása, 1930;
- [9] *Magyar Tartalékos Tisztek Lapja* IV. évf. 7. szám, 1943. április 5. (MTTL IV. évf. 7. sz.)
- [10] Szabó Péter. *Harcok a horogkereszt árnyékában. A magyar királyi honvédség küzdelme a keleti hadszíntéren 1941–1944.* (Magyar történelem – Nagy csaták 12.) Budapest: Duna International, 2013.

JEGYZETEK

73 Rakovszky György 1937. november 1-jétől ezredes. 1938–41: az 1. vdd., illetve az 1. hdt. vezérkari főnöke. 1941-ben a 2. hadsereg vezérkari főnöke, közben a III. hdt. parancsnokát is helyettesíti. 1941. május 1-jén előléptetik tábornokká. 1942 októberétől a HM 1. csop. főnöke, novemberétől földi főcsoportfőnöke. 1943. május 1.: altábornagy. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/2vhSzakkonyv-magyarok-a-ii-vilaghaboruban-2/az-ihnetov-munkanaploja-vitez-beldy-alajos-vezerezedes-hadtortenelmi-leveltarban-orzott-irataibol-19411943-82D0/fuggolek-A02A/a-munkanaploban-szereplo-k-eletrajzi-adatai-A1B6/rakovszky-gyorgy-nagyraikoi-es-kelemenfalvi-A7CF/>

74 Szabó Péter, *Harcok a horogkereszt árnyékában. A magyar királyi honvédség küzdelme a keleti hadszíntéren 1941–1944.* (Budapest: Duna International, 2013), pp. 5–9. – részlet Radnóczy Antal vezérkari őrnagy visszaemlékezéseiből, aki, mint a Hadiakadémia hallgatója vett részt a gyorshadtest harcaiban.

75 Uo. – részlet Radnóczy Antal vezérkari őrnagy visszaemlékezéseiből.